

Yüklenme Tarihi: 09.09.2020 *Kabul Tarihi:* 25.09.2020 *Yayın Tarihi:* 04.10.2020

BASKETBOL OYUNCULARININ LİDERLİK YÖNELİMİ VE ZAMAN YÖNETİMLERİNİN İNCELENMESİ

Yeşim BAYRAKDAROĞLU¹, Ahmet Yılmaz ALBAYRAK¹, Hikmet TÜRKAY¹,
M. İrfan KURUDİREK²

ÖZ

Çalışmada basketbol oyuncularının liderlik yönelimlerinin ve zaman yönetimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 2. Lig Üniversitelerarası Basketbol turnuvasında oynayan 109 erkek 72 kadın toplam 181 basketbol oyuncusu katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Bolman ve Deal (1991) tarafından geliştirilen Türkçeye uyarlaması Dereli'(2003) tarafından yapılan "Liderlik Yönelimi Ölçeği" ve Britton ve Tesser (1991) Tarafından geliştirilen Türkçeye uyarlaması Alay ve Koçak (2002) tarafından yapılan "Zaman Yönetimi Ölçeği" kullanılmıştır. Liderlik Yönelimi Ölçeği, 5'li likert tip ölçek olup, yapıya yönelik liderlik (yapısal çerçeve), insana yönelik liderlik (insan kaynakları çerçevesi), dönüşümsel liderlik (politik çerçeve) ve karizmatik liderlik (sembolik çerçeve) olmak üzere dört alt boyut ve 32 maddeden meydana gelmektedir. Zaman yönetim ölçeği ise; kısa dönem planlama (short-rangeplanning), zaman tutumları (time attitudes) ve uzun dönem planlama (long-rangeplanning) olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır. Çalışma sonunda elde edilen veriler değerlendirildiğinde, liderlik yönelimi alt boyutlarının zaman yönetimini %40,5 oranında anlamlı düzeyde açıkladığı görülmektedir. Alt boyutlar bazında incelendiğinde en fazla etkinin sırasıyla politik çerçeve, insan kaynakları çerçevesi, yapısal çerçeve ve sembolik çerçeve ait olduğu görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Liderlik Yönelimi, Zaman Yönetimi, Basketbol

INVESTIGATING LEADERSHIP ORIENTATION AND TIME MANAGEMENT SKILLS OF BASKETBALL PLAYERS

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the leadership orientations and time management of basketball players. A total of 181 basketball players participated in the study, participants consisted of 109 male and 72 female athletes, playing in the 2nd League Intercollegiate Basketball tournament. The leadership orientation scale is a 5 Likert scale and consists of four sub-dimensions; political framework, symbolical framework, structural framework, human resources framework, and 32 items. The time management scale consists of three sub-dimensions; short-range planning, time attitudes, long-range planning. The research utilized the "Leadership Orientation Scale"- developed by Bolman and Deal (1991) and adapted by Dereli (2003) to Turkish, and the "Time Management Scale"- developed by Britton and Tesser (1991) and adapted by Alay and Koçak '(2002) to Turkish as data collection tools. When analyzing the data collected at the end of the study, it was seen that the sub-dimensions of the leadership orientation significantly explained time management by 40.5%. When analyzed on the basis of sub-dimensions, the highest effects were observed in the political framework, the human resources framework, the structural framework, and the symbolic framework, respectively.

Keywords: Leadership Orientation, Time Management, Basketball

¹Gümüşhane Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, yesimsongun@hotmail.com ORCID: 0000-0003-1460-4780

¹Gümüşhane Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, ahmetyilmazalbayrak@hotmail.com ORCID: 0000-0001-6348-9753

¹Gümüşhane Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, hikmet.turkay@gumushane.edu.tr ORCID: 0000-0002-7851-2757

²Artvin Çoruh Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, irfan.kurudirek@gmail.com ORCID: 0000-0001-7902-8978

GİRİŞ

Gelişen ve değişen dünyada insanların ve örgütlerin ihtiyaçları artmakta ve bununla beraber ihtiyaçlara karşılık verebilecek ve yol gösterici bireylere de ihtiyaç duyulmaktadır. Her ne kadar arz talep meselesi olarak görülse bile bu insanlığın varoluşundan beri oluşan doğal bir süreçtir. Yol gösterici, geliştirici, yürütücü, vb. kelimelerin anası olan liderlik, özünde yapılan eyleme hem katkı sağlayan hem de katkının içerisinde bulunan bir eylemdir. Öyle ki lider olan birey problemin çözümünde problemin ortasında etrafındakiler ile bulunan ve çözüme ulaşmada yol gösterirken takımıyla hareket eden ve sonuca ulaşan bireydir (Aydın ve ark., 2016). Liderlik, özellikle takım sporlarında sporcu performansını etkileyen temel bir özelliktir. Liderlik, doğası gereği, çeşitli şekillerde geniş kitlelere uygulanabilir (Cotterill, 2016).

Sporcu liderliği daha özel olarak, 'bir takım içinde ortak bir rol üstlenen, bir grup takım üyesini ortak bir hedefe ulaşmak için etkileyen bir liderlik olarak tanımlanmıştır (Loughead, Hardy ve Eys, 2006). Buna karşılık, sporcu liderleri bu rollerini uygun bir şekilde sergileyemedikleri zaman, sporcuların performanslarında düşüş yaşanabilmektedir (Rees ve ark., 2015).

1900'lü yılların ikinci yarısında ortaya çıkan zaman yönetimi kavramı günümüze gelene kadar giderek önem kazanarak gelmiştir. Sürekli değişen hayat şartları zamanı verimli kullanmayı zorunlu hale getirmiştir. Zaman anlaşılan ve kullanılan formu olarak kültürel veya toplumsal farklılıklar gösterebilmektedir. Gelişmiş toplumlarda zamanın önemi birincil konuma gelmeye başlamış ve bu olgunun etkili biçimde kullanılması ön planda tutulmuştur (Gürbüz ve Aydın, 2012).

Geçmişten günümüze elit sporcularda çalışmaya başlamak ve çalışmayı sürdürebilmek için nedenler belirlenir. Hedefler saptanır, zamanları öncelikleri doğrultusunda düzenlenir. Sporcular çalışmak için kendilerini düzenlerler ve başarı konusundaki endişelerini ve olumsuz düşüncelerini ortadan kaldırırlar (Yurdağül, 2016). Tüm bunlar bir bütün olarak uygulandığında zamanın etkin biçimde yönetilebilmesi mümkün olabilmektedir.

Zaman erişilebilen, fakat herkes tarafından aynı ölçüde kullanılması zor olan bir unsurdur. Zaman yönetimi; üretici olmak, aktivitelere harcanan zamanı verimli ve planlı kontrol edebilmektir. Sporcular başarı elde etmek için zamanı düzenli ve planlı kullanmak zorundadır. Özellikle takım sporlarında bu durum olmazsa olmazdır. Zamanı planlayabilmek oyunun kaderini belirleyen unsurlardandır. Yapılan çoğu çalışma da liderlik özelliği açısından antrenörlerin incelendiği görülmüştür. Fakat oyun içinde de liderlik vasıfları olan oyuncular takımı yönlendirme açısından kilit unsur olabilmektedir. Bu çalışmada da basketbol oyuncularının liderlik yönelimlerinin ve zaman yönetimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Çalışmaya 2. Lig üniversitelerarası basketbol turnuvasına katılan 109 erkek 72 kadın toplam 181 basketbol oyuncusu katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, Bolman ve Deal (1991) tarafından geliştirilen ve Dereli (2003) tarafından Türkçeye uyarlanan "Liderlik Yönelimi Ölçeği" kullanılmıştır. Liderlik Yönelimi Ölçeği, 5'li likert tip ölçek olup, yapıya yönelik liderlik (yapısal çerçeve), insana yönelik liderlik (insan kaynakları çerçevesi), dönüşümsel liderlik (politik çerçeve) ve karizmatik liderlik (sembolik çerçeve) olmak üzere dört alt boyut ve 32 maddeden meydana gelmektedir. Dereli (2003) tarafından yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmasına göre, ölçeğin alt boyutlarına ait Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı yapıya yönelik liderlik (yapısal çerçeve) alt boyutu için 0,87, insana yönelik liderlik (insan kaynakları çerçevesi) alt boyutu için 0,87, dönüşümsel liderlik (politik çerçeve) alt boyutu için 0,84, karizmatik liderlik (sembolik çerçeve) alt boyutu için 0,88 olarak tespit edilmiştir. 5'li Likert tip olan ölçeğin verilen cevaplara göre puanlanması, 1: hiçbir zaman, 2: bazen, 3: nadiren, 4: sık sık, 5: her zaman şeklinde oluşturulmuştur.

Çalışmada kullanılan diğer ölçek 1991 yılında Britton ve Tesser tarafından geliştirilmiş olup Türkçe uyarlaması Alay ve Koçak (2002) tarafından yapılmıştır. Bu ölçeğin; kısa dönem planlama (short-rangeplanning), zaman tutumları (time attitudes) ve uzun dönem planlama (long-rangeplanning) olmak üzere üç boyutu vardır. Zaman Yönetimi Ölçeğinde; zaman planlaması boyutu, bir tanesi tersine 16 maddeden oluşmaktadır. Zaman tutumları boyutu, 4 tane düz, 3 tane de (2, 6 ve 7. maddeler) tersine ifadeli olmak üzere, toplam 7 maddeden oluşmaktadır. Zaman harcattırıcılar boyutu 4 maddeden oluşmaktadır. Bu boyutta yer alan maddelerin tamamı olumsuz ifadelerden oluşmaktadır. Faktör analizi sonucunda, ölçeğin 27 maddeden oluştuğu görülmektedir. Yanıtlar, 5'li Likert tipine uygun olarak puanlanmakta, cevaplar 'her zaman', 'sık sık', 'bazen', 'nadiren' ve 'hiç' ifadelerinden oluşmaktadır. Bu ifadelere 1 ile 5 arasında puan verilmiştir. Bu çalışma kapsamında toplanan verilerin analiz işlemleri SPSS 22.0 programında yapılmıştır. Ölçek verilerine karşılaştırma analizleri ve ölçekler arasındaki ilişkilerin analiz uygulanmadan önce güvenilirlik analizi uygulanmıştır.

Tablo 1. Liderlik Yönelimi Ölçeği ve Zaman Yönetimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına İlişkin Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Ölçek	Cronbach's Alpha
LY İnsan kaynakları çerçevesi	0,855
LY Yapısal çerçeve	0,811
LY Politik çerçeve	0,812
LY Sembolik çerçeve	0,804
LY Toplam puan	0,949
ZY Zaman planlaması	0,903
ZY Zaman tutumları	0,846
ZY Zaman harcattırıcıları	0,858
ZY Toplam puan	0,863

LY: Liderlik Yönelimi Ölçeği, ZY: Zaman Yönetimi Ölçeği

Tablo incelendiğinde hem liderlik yönelimi ölçeği hem de zaman yönetimi ölçeği alt boyut ve toplam puanlarına ilişkin güvenilirlik kat sayılarının 0,80 üzerinde olduğu görülmektedir. Bu değerler ölçek alt boyut ve toplam puanlarının yüksek düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir.

- Zaman planlamasında yüksek puan alan kişinin zaman planlamasının yüksek olduğunu, düşük puan alan kişinin zaman planlamasının düşük olduğunu,
- Zaman tutumlarında yüksek alan kişinin zaman tutumlarının yüksek olduğunu düşük puan alan kişinin zaman tutumlarının düşük olduğunu,
- Zaman harcattırıcılarda yüksek puan alan kişinin zaman harcattırıcılara karşı zaman yönetiminin iyi olduğunu (yani zaman harcattırıcı şeylere vakit ayırmadıklarını), düşük puanlanan kişinin ise zaman harcattırıcılara karşı yönetimin kötü olduğunu (yani zaman harcattırıcı şeylere çok zaman ayırdıklarını) ifade etmektedir.

Demografik, eğitim ve sporla ilgili kişisel bilgilerinden eğitim görülen fakülte/yüksekokula göre ölçek puanlarının karşılaştırılmasında Independent T test testi kullanılmıştır. Liderlik yönelimi ölçeği alt boyutlarının zaman yönetimi ölçeği alt boyut puanlarına etkisinin incelenmesinde Çoklu Doğrusal

Regresyon analizi kullanılırken, ölçek puanları arasındaki ilişkinin incelenmesinde Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır. Liderlik yönelimi ölçeği toplam puanı regresyon analizinde çoklu doğrusal bağlantı sorununa neden olduğundan dolayı toplam puan regresyon analizine dâhil edilmemiştir.

BULGULAR

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Basketbol Oyuncularının Demografik, Eğitim ve Sporla İlgili Bilgilerine İlişkin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Değişken	Alt değişken	f	%
Cinsiyet	Kadın	72	39,8
	Erkek	109	60,2
Yaş grubu	18 yaş ve altı	12	6,6
	19-23 yaş	143	79,0
	23+ yaş	26	14,4
Eğitim görülen fakülte / yüksekokul	BESYO	108	59,7
	Diğer	73	40,3
Lisanslı olarak spor yapma süresi	1 yıldan az	22	12,2
	2-3 yıl	40	22,1
	4-5 yıl	32	17,7
	5+ yıl	87	48,1
Mevkii	Guard	43	23,8
	Şutör guard	42	23,2
	Kısa forvet	37	20,4
	Uzun forvet	33	18,2
	Pivot	26	14,4

Araştırmaya katılan basketbol oyuncularının %39,8'i kadın, %60,2'si erkek, %6,6'sı 18 yaş ve altında, %79'u 19-23 yaş grubunda, %14,4'ü 23+ yaş grubundadır. Oyuncuların %59,7'si BESYO öğrencisi, %40,3'ü diğer fakülte / yüksekokul öğrencisidir. Araştırmaya katılan basketbol oyuncularının %12,2'si lisanslı olarak 1 yıldan az süredir basketbol oynarken, %22,1'i lisanslı olarak 2-3 yıldır basketbol oynamakta, %17,7'si lisanslı olarak 4-5 yıldır basketbol oynamakta, %48,1'i lisanslı olarak 4+ yıldır basketbol oynamakta, %23,8'i mevki olarak guard, %23,2'si şutör guard, %20,4'ü kısa forvet, %18,2'si uzun forvet, %14,4'ü pivot mevkiinde oynamaktadır.

Tablo 3. Liderlik Yönelimi Ölçeği ve Zaman Yönetimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Ölçek	N	X	Ss
LY İnsan kaynakları çerçevesi	181	4,17	0,71
LY Yapısal çerçeve	181	4,11	0,66
LY Politik çerçeve	181	3,96	0,70
LY Sembolik çerçeve	181	4,05	0,68
LY Toplam puan	181	4,07	0,64
ZY Zaman planlaması	181	3,50	0,81
ZY Zaman tutumları	181	3,27	0,59
ZY Zaman harcattırıcıları	181	3,20	0,90
ZY Toplam puan	181	3,40	0,60

LY: Liderlik Yönelimi Ölçeği, ZY: Zaman Yönetimi Ölçeği

Tablo incelendiğinde, araştırmaya katılan basketbol oyuncularının liderlik yönelimi ölçeği insan kaynakları çerçevesi, yapısal çerçeve, politik çerçeve, sembolik çerçeve ve toplam ölçek puanlarının yüksek düzeye yakın olduğu, zaman yönetimi ölçeğinde ise zaman planlaması ve ölçek toplam puanının orta düzeyin üzerinde olduğu, zaman tutumları ve zaman harcattırıcıları alt boyut puanlarının orta düzeyde olduğu görülmektedir

Tablo 4. Liderlik Yönelimi Ölçeği ve Zaman Yönetimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Eğitim Gördükleri Fakülte/Yüksekokul Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Ölçek	Fakülte / yüksekokul	N	X	Ss	t	p
LY İnsan kaynakları çerçevesi	BESYO	108	4,19	,720	,575	,566
	Diğer	73	4,13	,697		
LY Yapısal çerçeve	BESYO	108	4,14	,659	,741	,459
	Diğer	73	4,07	,655		
LY Politik çerçeve	BESYO	108	4,05	,696	2,014	,046
	Diğer	73	3,83	,696		
LY Sembolik çerçeve	BESYO	108	4,10	,680	1,379	,170
	Diğer	73	3,96	,664		
LY Toplam puan	BESYO	108	4,12	,637	1,273	,205
	Diğer	73	4,00	,629		

ZY Zaman planlaması	BESYO	108	3,57	,850	1,378	,170
	Diğer	73	3,40	,743		
ZY Zaman tutumları	BESYO	108	3,31	,562	1,118	,265
	Diğer	73	3,21	,623		
ZY Zaman harcattırcıları	BESYO	108	3,25	,839	,980	,328
	Diğer	73	3,12	,983		
ZY Toplam puan	BESYO	108	3,45	,612	1,597	,112
	Diğer	73	3,31	,585		

LY: Liderlik Yönelimi Ölçeği, ZY: Zaman Yönetimi Ölçeği

Tablo incelendiğinde, araştırmaya katılan basketbol oyuncularında eğitim görülen fakülte/yüksekokul değişkenine göre liderlik yönelimi ölçeğinin insan kaynakçası çerçevesi, yapısal çerçeve, sembolik çerçeve ve toplam ölçek puanı, zaman yönetimi ölçeğinde zaman planlaması, zaman tutumları, zaman harcattırcılar ve toplam ölçek puanının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>0,05$), liderlik yönelimi ölçeği politik çerçeve alt boyutunda ise BESYO’da eğitim gören oyuncuların politik liderlik yönetimi profili düzeyinin diğer fakülte / yüksekokullarda eğitim gören oyunculardan anlamlı olarak daha yüksek olduğu ($p<0,05$) görülmektedir.

Tablo 5. Liderlik Yönelimi Ölçeği ve Zaman Yönetimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

		LY İnsan kaynakları çerçevesi	LY Yapısal çerçeve	LY Politik çerçeve	LY Sembolik çerçeve	LY Toplam puan	ZY Zaman planlaması	ZY Zaman tutumları	ZY Zaman harcattırcıları	ZY Toplam puan
LY İnsan kaynakları çerçevesi	r	1								
	p									
	N									
LY Yapısal çerçeve	r	,814**	1							
	p	,000								
	N	181								
LY Politik çerçeve	r	,756**	,828**	1						
	p	,000	,000							
	N	181	181							
LY Sembolik çerçeve	r	,788**	,817**	,852**	1					
	p	,000	,000	,000						
	N	181	181	181						

LY Toplam puan	r	,909**	,932**	,929**	,933**	1				
	p	,000	,000	,000	,000					
	N	181	181	181	181					
ZY Zaman planlaması	r	,533**	,588**	,573**	,574**	,612**	1			
	p	,000	,000	,000	,000	,000				
	N	181	181	181	181	181				
ZY Zaman tutumları	r	,395**	,337**	,411**	,376**	,411**	,376**	1		
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000			
	N	181	181	181	181	181	181			
ZY Zaman harcattırıcıları	r	,214**	,163*	,206**	,168*	,204**	,243**	,183*	1	
	p	,004	,028	,005	,024	,006	,001	,014		
	N	181	181	181	181	181	181	181		
ZY Toplam puan	r	,571**	,588**	,605**	,588**	,635**	,943**	,591**	,459**	1
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	
	N	181	181	181	181	181	181	181	181	

LY: Liderlik Yönelimi Ölçeği, ZY: Zaman Yönetimi Ölçeği; **p<0,01; *p<0,05

Liderlik yönelimi ölçeği insan kaynakları çerçevesi alt boyutu ve zaman yönetimi arasındaki ilişkiler incelendiğinde, insan kaynakları çerçevesi liderlik profili ile zaman planlaması arasında ($r=,533$; $p<0,01$), insan kaynakları çerçevesi liderlik profili ile zaman tutumları arasında ($r=,395$; $p<0,01$), insan kaynakları çerçevesi liderlik profili ile zaman yönetimi toplam puanı arasında ($r=,571$; $p<0,01$) pozitif ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu, insan kaynakları çerçevesi liderlik profili ile zaman harcattırıcılar zamana yönetimi arasında ($r=,214$; $p<0,01$) pozitif ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Liderlik yönelimi ölçeği yapısal çerçeve alt boyutu ve zaman yönetimi arasındaki ilişkiler incelendiğinde, yapısal çerçeve liderlik profili ile zaman planlaması arasında ($r=,588$; $p<0,01$), yapısal çerçeve liderlik profili ile zaman yönetimi toplam puanı arasında ($r=,588$; $p<0,01$) pozitif ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu, yapısal çerçeve liderlik profili ile zaman tutumları arasında ($r=,337$; $p<0,01$), yapısal çerçeve liderlik profili ile zaman harcattırıcılar zamana yönetimi arasında ($r=,163$; $p<0,05$) pozitif ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Liderlik yönelimi ölçeği politik çerçeve alt boyutu ve zaman yönetimi arasındaki ilişkiler incelendiğinde, politik çerçeve liderlik profili ile zaman planlaması arasında ($r=,573$; $p<0,01$), politik çerçeve liderlik profili ile zaman tutumları arasında ($r=,411$; $p<0,01$), politik çerçeve liderlik profili ile zaman yönetimi toplam puanı arasında ($r=,605$; $p<0,01$) pozitif ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu, politik çerçeve liderlik profili ile zaman harcattırıcılar zamana yönetimi arasında ($r=,206$; $p<0,01$) pozitif ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Liderlik yönelimi ölçeği sembolik çerçeve alt boyutu ve zaman yönetimi arasındaki ilişkiler

incelendiğinde, sembolik çerçeve liderlik profili ile zaman planlaması arasında ($r=,574$; $p<0,01$), sembolik çerçeve liderlik profili ile zaman tutumları arasında ($r=,376$; $p<0,01$), sembolik çerçeve liderlik profili ile zaman yönetimi toplam puanı arasında ($r=,588$; $p<0,01$) pozitif ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu, sembolik çerçeve liderlik profili ile zaman harcattırıcılar zamana yönetimi arasında ($r=,168$; $p<0,05$) pozitif ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Liderlik yönelimi ölçeği toplam puanı ve zaman yönetimi arasındaki ilişkiler incelendiğinde, genel liderlik profili ile zaman planlaması arasında ($r=,612$; $p<0,01$), genel liderlik profili ile zaman tutumları arasında ($r=,411$; $p<0,01$), genel liderlik profili ile zaman yönetimi toplam puanı arasında ($r=,635$; $p<0,01$) pozitif ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu, genel liderlik profili ile zaman harcattırıcılar zamana yönetimi arasında ($r=,204$; $p<0,05$) pozitif ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Liderlik Yönelimi Ölçeği Alt Boyutlarının Zaman Yönetimi Ölçeği Zaman Planlaması Alt Boyutuna Etkisinin İncelenmesine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Değişken	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	,298	,316		,941	,348
İnsan kaynakları çerçevesi	,068	,126	,059	,538	,592
Yapısal çerçeve	,325	,156	,263	2,084	,039
Politik çerçeve	,189	,146	,164	1,294	,197
Sembolik çerçeve	,207	,154	,172	1,348	,179
$r=,616$; $r^2=,379$; $F(4, 180)=26,859$; $p=,000$					

Tablo incelendiğinde, liderlik yönelimi alt boyutlarının zaman planlamasını %37,9 oranında anlamlı düzeyde açıkladığı görülmektedir ($r=,616$; $r^2=,379$; $F(4, 180)=26,859$; $p<0,05$). Alt boyutlar bazında incelendiğinde en fazla etkinin sırasıyla yapısal çerçeve ($\beta=,263$), sembolik çerçeve ($\beta=,172$), politik çerçeve ($\beta=,164$) ve insan kaynakları çerçevesinde ($\beta=,059$) olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Liderlik Yönelimi Ölçeği Alt Boyutlarının Zaman Yönetimi Ölçeği Zaman Tutumları Alt Boyutuna Etkisinin İncelenmesine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Değişken	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	1,803	,262		6,893	,000
İnsan kaynakları çerçevesi	,221	,104	,267	2,123	,035
Yapısal çerçeve	-,162	,129	-,182	-1,262	,209
Politik çerçeve	,280	,121	,335	2,321	,021
Sembolik çerçeve	,025	,127	,029	,198	,843
$r=,439$; $r^2=,193$; $F(4, 180)=10,504$; $p=,000$					

Tablo incelendiğinde, liderlik yönelimi alt boyutlarının zaman tutumlarını %19,3 oranında anlamlı düzeyde açıkladığı görülmektedir ($r=,439$; $r^2=,193$; $F(4, 180)=10,504$; $p<0,05$). Alt boyutlar bazında

incelendiğinde en fazla etkinin sırasıyla politik çerçeve ($\beta=,335$), insan kaynakları çerçevesi ($\beta=,267$), yapısal çerçeve ($\beta=-,182$) ve sembolik çerçeve ($\beta=,029$) olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Liderlik Yönelimi Ölçeği Alt Boyutlarının Zaman Yönetimi Ölçeği Zaman Harcattırıcılar Alt Boyutuna Etkisinin İncelenmesine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Değişken	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	2,106	,433		4,867	,000
İnsan kaynakları çerçevesi	,281	,172	,222	1,632	,104
Yapısal çerçeve	-,170	,213	-,124	-,797	,427
Politik çerçeve	,283	,200	,221	1,417	,158
Sembolik çerçeve	-,125	,210	-,093	-,593	,554

$r=,239$; $r^2=,057$; $F(4, 180)=2,664$; $p=,034$

Tablo incelendiğinde, liderlik yönelimi alt boyutlarının zaman harcattırıcıları %5,7 oranında anlamlı düzeyde açıkladığı görülmektedir ($r=,239$; $r^2=,057$; $F(4, 180)=2,664$; $p<0,05$). Alt boyutlar bazında incelendiğinde en fazla etkinin sırasıyla insan kaynakları çerçevesi ($\beta=,222$), politik çerçeve ($\beta=,221$), yapısal çerçeve ($\beta=-,124$) ve sembolik çerçeve ($\beta=-,093$) olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Liderlik Yönelimi Ölçeği Alt Boyutlarının Zaman Yönetimi Ölçeği Toplam Puanına Etkisinin İncelenmesine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Değişken	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	,956	,231		4,139	,000
İnsan kaynakları çerçevesi	,139	,092	,163	1,513	,132
Yapısal çerçeve	,125	,114	,136	1,101	,272
Politik çerçeve	,227	,107	,263	2,126	,035
Sembolik çerçeve	,111	,112	,124	,988	,325

$r=,636$; $r^2=,405$; $F(4, 180)=29,960$; $p=,000$

Tablo incelendiğinde, liderlik yönelimi alt boyutlarının zaman yönetimini %40,5 oranında anlamlı düzeyde açıkladığı görülmektedir ($r=,636$; $r^2=,405$; $F(4, 180)=29,960$; $p<0,05$). Alt boyutlar bazında incelendiğinde en fazla etkinin sırasıyla politik çerçeve ($\beta=,263$), insan kaynakları çerçevesi ($\beta=,163$), yapısal çerçeve ($\beta=,136$) ve sembolik çerçeve ($\beta=,124$) olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Liderlik yönelimi ve zaman yönetimi bilimsel araştırmalara konu olan ve her alanda etkinlik gösteren kavramlardır. Sporun her branşında liderlik ve zaman yönetimi rekabet ortamı içerisinde her zaman önem arz etmiştir. Özellikle takım sporlarında, ekip ruhu içinde liderlik eğilimleri ve zamanın yönetilmesi üzerinde durulması gereken konulardır. Bu araştırma basketbol oyuncularının liderlik yönelimi ve zaman yönetimlerinin incelenmesi amacı ile yapılmıştır.

Araştırmaya katılan basketbol oyuncularının liderlik yönelimlerinin alt faktörler (insan kaynakları çerçevesi, yapısal çerçeve, politik çerçeve, sembolik çerçeve) dâhil olmak üzere toplam puan ortalamasının ($x=4,07$) yükseğe yakın düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Diğer ölçme aracı basketbolcuların zaman yönetimleri ($x=3,40$) ile alt faktör (zaman planlaması $x=3,50$) puan ortalamalarının orta düzeyin üzerinde, diğer faktörlerin (zaman tutumları ve zaman harcattırıcıları $x=3,27-3,20$) orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Oyuncuların genel olarak liderlik yönelimlerinin yükseğe yakın düzeyde, zaman yönetimlerinin de orta seviyede olduğu görülmektedir (Tablo 3). Spor, bireyler üzerinde özgüven geliştirici bir etkiye sahip olduğundan takım oyuncuların liderlik yönelimlerinin yüksek olduğu söylenebilir. Efekan'ın (2007) "Kara Harp Okulu Olimpik Spor Branşlarında Yapılan Bireysel Sporlar ile Takım Sporlarının Harbiyelilerin Liderlik Özelliklerine Sağladığı Etkilerin incelenmesi" konulu çalışmasında Harbiyeli öğrencilerin karizmatik liderlik (sembolik çerçeve) özelliklerinin farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Çalışmaya göre takım sporu yapan Harbiyelilerin karizmatik liderlik özelliklerini daha sık sergiledikleri ortaya çıkmıştır. Karizmatik liderler, izleyicilerine rahatlıkla özgüven yansıtabilirler. Karşısındaki kişiyi ikna etme konusunda üst 68 seviyede yeteneğe sahiptirler. Özdenk'in (2015) ise yapmış olduğu çalışmasında politik çerçeve liderlik alt boyutunda takım sporuyla uğraşanların bireysel spor yapan sporculara göre ortalamalarının düşük olduğu görülmüş. Zaman yönetimi açısından yapılan çalışmalar incelendiğinde; Artunç (2020)'un çalışmasında beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yüksek düzeyde zaman yönetimi becerisine sahip oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca Erdem, Pirinççi ve Dikmetaş'ın (2004), üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada, zaman yönetimi davranışlarının "orta" düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İşcan (2008), çalışmasında, Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinin zaman yönetimi becerilerinin "orta" düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çıkan sonuçlarda sporla ilgilenen bireylerin zaman yönetimi konusunda etkili oldukları söylenebilir. Ancak basketbolda süre kontrolü teknik ekip tarafından kontrol edilip sporcular direktiflerle yönlendirilir. Bu açıdan zaman kontrolünün orta düzey ve üzeri olması beklenen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma kapsamında basketbol oyuncularının zaman yönetimlerinin orta düzey ve orta düzey üzerinde olması yapılan araştırma sonuçlarını hemen hemen desteklemektedir.

Araştırma değişkenleri arasında yer alan basketbol oyuncularının eğitim gördükleri bölümler ile liderlik yönelimi ve zaman yönetimlerinin karşılaştırılmasına göre (Tablo 4); liderlik yönelimi ve zaman yönetimi toplam puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı farklılığa rastlanmamıştır ($p>0,05$). Ancak beden eğitimi ve spor alanında eğitim gören oyuncuların liderlik yönelimi "politik çerçeve" alt faktörü puanlamasında ($p=,046$) anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmiştir ($p>0,05$). Buna göre beden eğitimi ve spor alanında eğitim gören oyuncuların, diğer bölümlerde öğrenim gören öğrencilerden politik liderlik yönelim düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Cömert (2018), zaman planlaması ve zamanın etkin kullanılması konusunda futbol kulübü yöneticileri üzerinde bir çalışma yapmıştır. Çalışmada futbol kulübü yöneticilerinin eğitim durumlarına göre zaman algılarının anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Demir (2003), Gençlik ve Spor İl Müdürlüklerinde yönetici olarak çalışan bireylerin zaman yönetimi algılarını incelemiş çalışanların zamanı etkin kullanma düzeylerinin eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Liderlik yönelimi açısından yapılan çalışmalar incelendiğinde Sönmez (2010) eğitim durumu ile liderlik davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit etmişken, Çiçek (2010) ve Kadak (2008) tarafından yapılan çalışmalarda eğitim durumu ile liderlik davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

Liderlik yönelimi ile zaman yönetimi alt boyutları ve toplam puanlar arasındaki ilişki (Tablo 5) bulgularına göre; basketbol oyuncularının insan kaynakları liderlik profiline yönelimleri; zaman planlamalarını, zaman tutumlarını ve zaman yönetimlerini pozitif ve orta düzeyde etkilemektedir ($r=,571$; $p<0,01$). Oyuncuların insan kaynaklı liderlik profiline yönelimleri zaman yönetimlerini olumlu yönde etkilediği anlaşılmaktadır. Ayrıca oyuncuların bu yönelimleri zaman harcattırıcılar alt faktörünü pozitif ancak düşük düzeyde etkilediği de tespit edilmiştir ($r=,214$; $p<0,01$). Bulguların devamında yapısal çerçeve liderlik yönelimine sahip oyuncuların zaman planlaması ve zaman yönetimlerinin pozitif orta düzeyde ilişkili olduğu ($r=,588$; $p<0,01$) elde edilirken, zaman tutumları ve zaman harcattırıcıları faktörlerini pozitif ve düşük düzeyde etkilediği bulunmuştur. Oyuncular yapısal çerçeve liderlik yönelimi içinde iken zaman planlaması ve tutumları olumlu yönde yüksek düzeyde etkilenirken, zaman tutumları ve zaman harcattırıcı durumlarını olumlu fakat düşük düzeyde etkilediği anlaşılmaktadır. Liderlik yönelimi profili ilişkili bulgularının diğer alt faktörü oyuncuların sembolik çerçeve liderlik yönelimine sahip olduklarında, zaman yönetimleri, zaman planlamaları ve zaman tutumlarının olumlu düzeyde etkilendiği ($r=,588$; $p<0,01$), zaman harcattırıcılar alt faktörünün ise yine olumlu ancak düşük düzeyde ($r=,168$; $p<0,05$) etki gösterdiği tespit edilmiştir.

Oyuncuların genel liderlik yönelim profili ile zaman planlaması, zaman tutumu ve zaman yönetiminin ($r=,635$; $p<0,01$) yine olumlu ve orta düzeyde etkilendiği, ayrıca genel liderlik profilinin zaman harcattırıcılar alt faktörünü olumlu düşük seviyede etkilediği tespit edilmiştir. Genel olarak liderlik yönelimi davranışı içinde olan oyuncuların zaman yönetimleri pozitif yönde etkilendiği anlaşılmaktadır. Liderlik birçok sorumluluğu gerektiren ve zamanı iyi kullanmayı hedefleyen bir durum olması sebebi ile oyuncuların liderliğe yönelim davranışı benimsediklerinde zamanı iyi yönetme düşüncesini benimsedikleri ifade edilebilir.

Oyuncuların liderlik yöneliminin, zaman yönetimi ve alt faktörlerine etkisinin tespit edilmesi amacı ile yapılan doğrusal regresyon testi (Tablo 6, 7, 8) bulgularına göre; oyuncuların liderlik yönelimleri, zaman planlamasını %37,9 oranında etkilediği sonucuna ulaşılmıştır ($p=,000$). Liderlik yöneliminin, zaman tutumu alt faktörünü %19,3 oranında ($p=,000$) ve zaman harcattırıcıları alt faktörünü %5,7 oranında ($p=,034$) anlamlı düzeyde etkilediği tespit edilmiştir. Buna göre oyuncuların liderlik yönelimi zaman planlamasını, zaman tutumunu ve zamanı harcattırıcıları alt boyutlarını anlamlı oranda etkin kullandıkları anlaşılmaktadır.

Oyuncuların liderlik yönelimlerinin, zaman yönetimine olan etkisinin toplam puan hesaplaması testinde (Tablo 9); liderlik yönelimi davranışının zaman yönetimini %40,5 oranında anlamlı düzeyde etkilediği ($p=,000$) sonucuna ulaşılmıştır. Bu etkinin rakamsal olarak sırasıyla, politik çerçeve ($\beta=,263$), insan kaynakları çerçevesi ($\beta=,163$), yapısal çerçeve ($\beta=,136$) ve sembolik çerçeve ($\beta=,124$) olduğu bulunmuştur. Oyuncuların liderlik yönelimlerinin zaman yönetim becerisine olumlu yönde etki ettiği ve zamanı doğru kullanmayı amaç edinen davranışı benimsedikleri anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak basketbol oyuncularının liderlik yönelim profil davranışları sergilediklerinde zaman yönetimlerinin pozitif yönde etkilendiği tespit edilmiştir. Ayrıca oyuncuların liderlik yönelimine paralel olarak, özellikle zaman planlamaları, zaman tutumları ve zamanı harcattırıcı faktörleri yönetme becerilerinin arttığı söylenebilmektedir.

KAYNAKÇA

- Alay, S. & Koçak, S. (2002), Validity and Reliability of Prime Management Questionnaire, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (22), s. 9-13.
- Artunç, M. (2020). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Kişiler Arası Öz Yeterlikleri İle Zaman Yönetimi Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan.
- Aydın, R., Bozkuş, T., & Murat, K. U. L. (2016), Beden Eğitimi ve Spor Yükseköğretimindeki Öğrencilerin Liderlik Özelliklerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi, *International*

- Journal of Sport Culture and Science*, 4 (1), 122-131.
- Bolman, L.G. & Deal, T.E. (1991), *Reframing Organizations: Artistry, Choice and Leadership*. First Edition, San Francisco, Josey-Bass Publishers.
- Britton, B. K. & Tesser, A. (1991), Effects of Time-Management Practices on College Grades, *Journal of Educational Psychology*, 83(3), s. 405-410.
- Cotterill, S. T. & Franssen, K. (2016), Athlete leadership in sport teams: Current understanding and future directions, *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 9(1), 116-133.
- Cömert, E. (2018), Profesyonel Futbol Kulüplerinde Görev Yapan Yöneticilerin Zaman Yönetiminin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Çiçek. E. G. (2010). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Müdürlerinin Liderlik Rollerine İlişkin Algılarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi*, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Demir, H. (2003). Zaman Yönetimi ve Gençlik ve Spor İl Müdürlüklerinde Görev Yapan Yöneticiler Üzerine Bir Araştırma. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dereli, M. (2003). *A Survey Research of Leadership Styles of Elementary School Principals*. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Efekan. H. (2007), Kara Harp Okulu Olimpik Spor Branşlarında Yapılan Bireysel Sporlar ile Takım Sporlarının Harbiyeli'lerin Liderlik Özelliklerine Sağladığı Etkilerin İncelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Erdem, R., Pirinççi, E., Dikmetaş, E. (2005), Üniversite Öğrencilerinin Zaman Yönetimi Davranışları ve Bu Davranışların Akademik Başarı İle İlişkisi. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 167-177.
- Gürbüz, M., Aydın, H. (2012), Zaman Kavramı ve Yönetimi, *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 1-20.
- İşcan, S. (2008), Pamukkale Üniversitesi Öğrencilerinin Zaman Yönetimi Becerilerinin Akademik Başarıları Üzerindeki Etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Kadak, Z. (2008), İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Liderlik Stilleri İle Sınıf Yönetimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Yeditepe Üniversitesi. İstanbul.
- Loughead, T. M., Hardy, J., Eys, M. A. (2006), The Nature of Athlete Leadership, *Journal of Sport Behavior*, 29, 142–158.
- Özdenk, S. (2015), Bireysel ve Takım Sporuyla Uğraşan Sporcular İle Spor Yapmayan Bireylerin Duygusal Zeka ve Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Rees, T., Haslam, S. A., Coffee, P., Lavalley, D. (2015), A Social Identity Approach to Sport Psychology: Principles, Practice, and Prospects. *Sports Medicine*, 45(8), 1083–1096.
- Sönmez, A. (2010), Ortaöğretim Okulu Müdürlerinin Öğretmenler Tarafından Algılanan Durumsal Liderlik Stilleri İle Öğretimsel Liderlik Rollerini Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Bahçelievler Örneği) *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Yeditepe Üniversitesi. İstanbul.
- Yurdagül., S. (2016), Aktif Spor Yapan Bireylerde Zaman Yönetimi: Demografik Farklılıklar (Elazığ İli Örneği), *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*, Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.